

Samverkansmetoder i landskapsfrågor

LANDSKAPSPERSPEKTIV

– en väg till samverkan

Vi har alla ett förhållningssätt till det vardagslandskap som omger oss. Kanske tänker vi i ögonblicksbilder på naturen, på stadsbilden, på joggingrundan eller på vägen vi far fram på. Det är lätt att vi glömmer helheten. Landskapet består av så många ekologiska, sociala och ekonomiska beståndsdelar. Historia och nutid, natur, kultur, boendemiljö och näringsverksamhet finns med när landskapet utvecklas.

Rättigheter och skyldigheter i landskapet

I maj 2011 beslutade regeringen att aktivt börja arbeta med Europeiska landskapskonventionen och som likt alla konventioner handlar om en mänsklig rättighet och skyldighet. Landskapet är något som berör alla och som vi är skyldiga att värna om och diskutera utifrån ett landskapsperspektiv. Det kan låta som en självklarhet men faktum är att vi ofta fastnar i sektorstänkande. Vi behöver alla påminnas om konsekvenserna av våra beslut och bli bättre på samarbete mellan myndigheter, organisationer, företag och enskilda.

Miljön som del av en hållbar helhet

Landsbygdsprogrammet, som är ett verktyg för att nå målen med landsbygdspolitiken, har öppnat upp för ett helhetsperspektiv vad gäller landsbygdens utveckling. Det ska finnas en hållbarhet i allt som beslutas vare sig det gäller miljöersättningar, projekt- eller företagsstöd. Axel två heter den del av landsbygdsprogrammet vars åtgärder ska bidra till att förbättra miljön och landskapet. Det handlar om rena miljöersättningspengar men dessa måste även kopplas till övrig utveckling av bygden. Kan människor i en bygd inte få service eller annan utkomst så finns det inga människor kvar som kan

värna om höga natur- och kulturvärden. Den biologiska mångfalden är dessutom beroende av större sammanhängande landskapsområden för ett funktionellt ekosystem.

Inspiration genom goda exempel

Detta material är till för dig som länsstyrelsehandläggare. Vi beskriver övergripande framgångsfaktorer och även exempel på hur man kan arbeta med samverkan. Vi som har satt samman det här materialet har också tagit fram material med inspiration för samverkan över sektorsgränser riktat till lokala utvecklingsgrupper, kommunala planerare, leadergrupper samt beslutsfattare. Vi hoppas att du och dina kollegor kan få nytta av informationen och se de möjligheter som landskapskonventionen ger.

Lycka till!

Catharina Engström Hellström

Ordförande i arbetsgruppen sammanhängande landskapsområden

INFORMATION OM LANDSKAPSKONVENTIONEN

Vad är landskapskonventionen?

Den europeiska landskapskonventionen är en överenskommelse för Europarådets medlemsländer.

Vad är syftet?

Landskapskonventionen handlar om att värna och erkänna betydelsen av landskapet. Syftet med konventionen är att förbättra skydd, förvaltning och planering av europeiska landskap. Den demokratiska aspekten är tydlig. Dels därför att konventionen lyfter fram landskaps sociala betydelse, dels därför att den understryker vikten av att människor kan delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet. Landskapskonventionen syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet i det arbetet.

Vad är ett landskap?

Konventionen innefattar alla typer av landskap, både stad och landsbygd. Definitionen av landskap som finns i konventionen: landskap är ”ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer.”

Gäller landskapskonventionen i Sverige?

Landskapskonventionen trädde i kraft 1 maj 2011 i Sverige efter att Sverige ratificerat den. Ratificering innebär att landet förbinder sig att inarbeta konventionens intentioner i sin nationella lagstiftning och politik.

Vem ansvarar för att Sverige lever upp till landskapskonventionen?

Riksantikvarieämbetet har fått i uppdrag att påbörja arbetet med att genomföra landskapskonventionen i Sverige tillsammans med andra myndigheter.

Information om arbetsgruppen

Landsbygdsnätverket består av cirka 120 nationella aktörer plus landets 63 leadergrupper. Landsbygdsnätverket har olika arbetsgrupper som arbetar med prioriterade teman med koppling till landsbygdsprogrammets mål. Hösten 2011 bildades en arbetsgrupp för sammanhängande landskapsområden. Gruppens arbete med information avslutades under 2012 men all information ligger kvar på www.landsbygdsnatverket.se. Huvudmålet med gruppens arbete var att få till bättre projekt inom ramen för landsbygdsprogrammet genom att ta fram tydliga verktyg och metoder där man på olika nivåer ger exempel på hur samarbeten kan se ut och läggas upp.

Länsstyrelsen
Skåne

LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND

LEADER

BERGSLAGEN

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

VAD ÄR BRA ATT TÄNKA PÅ FÖR ATT FÅ TILL BRA SAMVERKAN?

Samverkan är ett positivt laddat ord som vi gärna ser mer av. När vi i det här informationsmaterialet använder begreppet samverkan menar vi såväl samverkan inom länsstyrelsen och mellan myndigheter, som mellan länsstyrelsen och andra aktörer. Länsstyrelsen har ansvar för att de politiska målen, bland annat miljö- kvalitetsmålen, uppfylls samt att landsbygdsprogram- mets medel används på ett bra sätt. Länsstyrelsen är därför en viktig kugge i systemet.

I en bra dialog med andra intressenter kan en bättre för- ståelse skapas för de värden man vill bevara. Samverkan blir i bästa fall en lärandeprocess där deltagarna känner och bejakar att det är ett tillfälle till att få intryck från ”andras världar”.

Foto: Shutterstock

Det är viktigt med bra underlag...

För att kunna diskutera vilka värden som finns i landskapet och vilka åtgärder som behöver vidtas behövs ett underlag utifrån landskapskaraktär och socioekonomisk analys. Ett första steg är att sammanställa alla inventeringar som gjorts, och gärna lägga in dem i GIS-skikt för att underlätta en jämförelse. Vid diskussioner är det bra att ha ett gemensamt underlag att utgå ifrån även om kvaliteten ibland kan vara bristande.

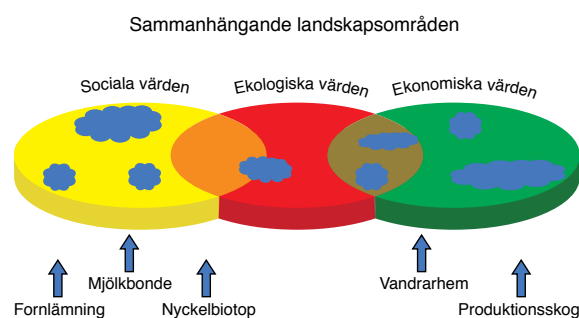
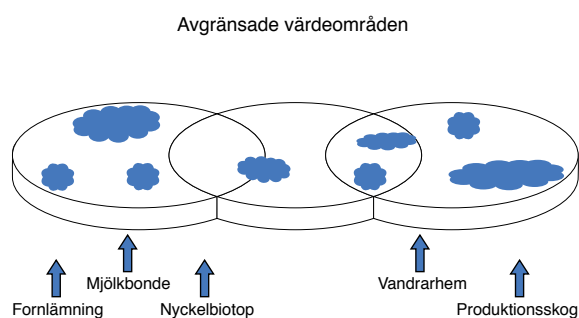
...och tydliga mål

I samverkan med landsbygdsaktörerna är det bra att göra ett urval av vad som är värt att fokusera på i det specifika landskapet. Det är svårt att satsa på alla värden man fått fram eller att skydda allt. Huvudsaken är att alla arbetar för att såväl ekologiska som sociala och ekonomiska aspekter finns med. Kanske är man tvungen att låta vissa enskilda objekt gå förlorade för att helheten ska kunna skyddas.

I de fall länsstyrelser tagit fram landskapsstrategier i bred samverkan med intressenter i området utgör dessa

en bra grund för det vidare arbetet. När man arbetar med en landskapsstrategi behövs lokal, politisk och vetenskaplig kunskap. Metoden i Västerbottens landskapsstrategi kan fungera som ett inspirerande exempel för er som ännu inte tagit fram någon strategi men vill göra det eller för er som har en gammal strategi och vill uppdatera den. I Naturvårdsverkets pågående arbete med grön infrastruktur används verktyget landskapsanalys men med fokus på ekosystemtjänster.

Läs mer i Skogsstyrelsens rapport 9:2009 Skogsstyrelsens erfarenheter kring samarbetsnätverk i landskapet och i Västerbottens länsstyrelses meddelande 6:2007 Regionala landskapsstrategier i Västerbottens län.

Grunden till samverkansprojekt

Länsstyrelsen kan vara den aktör som tar initiativ till samverkan i syfte att uppnå satta mål. Samverkan kan också ha sin utgångspunkt i att en eldsjäl kontaktar länsstyrelsen med en idé. Länsstyrelsehandläggarens uppgift blir då i första hand att stötta, lyssna och ställa frågor. Samverkan uppkommer ofta som ett resultat av en konflikt. Om det finns en konflikt i ett område kan länsstyrelsen gå in och stötta och försöka få till ett konstruktivt samarbete, exempelvis kring miljöersättningar. Det har visat sig vara viktigt att handläggaren lyssnar till de lösningar som de föreslår, som själva befinner sig i konflikten. Om ingen hänsyn tas till olika slags förslag på lösningar, eller om det inte finns tid att lyssna, minskar chansen för en framtida dialog och samverkan med de lokala aktörerna.

Hur får man till samverkan inom och mellan myndigheter?

Det är bra om handläggare har kunskap om eller kontakt med ansvariga för de ekonomiska stöd och ersättningar som erbjuds, så att inte vissa åtgärder som vore möjliga att genomföra faller mellan stolarna. Detsamma gäller kunskapen om de stöd inom landsbygdsprogrammet som hanteras av Skogsstyrelsen samt andra möjligheter till finansiering. Vidareutbildning eller kompetensutveckling kan behövas för att bredda förståelsen för varandras uppdrag. Frukostmöten, möten mellan myndigheter, avdelningar och enheter kan vara sätt att få inblick i varandras ansvarsområden. Förutom att medarbetarna känner sig mer trygga med ökad kunskap lägger detta grunden till bättre service mot allmänheten.

Tips på en framgångsrik inledning

Framgångsrik samverkan börjar med att intressenterna identifierar vad de anser meningsfullt att samverka kring. Samverkan behöver då inte tvingas fram utan blir en självklar väg för att nå det man vill. Det ställs höga kompetenskrav på processledaren.

Inför ett samråd kan det vara bra att tänka på följande saker:

- Bjud in alla som är med och påverkar och påverkas till samråd.
- Fundera på om det finns befintliga grupper som kan engageras, exempelvis sockenutvecklingsföreningar, fibroföreningar, idrottsklubbar.
- Lyft i inbjudan vad olika intressenter har att vinna på samarbetet.
- Fundera över om det finns något visst på orten som engagerar och knyter an till detta i inbjudan.

- Sprid redan före mötet information om målet och vad som ska uppnås.
- Tänk på att samrådet ska bygga på dialog, inte monolog.
- En gemensam identitet behövs för dem som ingår i samarbetet.
- Alla som deltar ska lyssna på varandra och alla synpunkter ska tas på allvar.
- Ersättning behövs för att täcka ekonomiska utlägg (resor, arbetstid).
- Alla som deltar vid samrådet bör få som hemläxa att återkoppla till sina egna nätverk (och gärna andra hemuppgifter också så att alla är delaktiga även mellan mötena).
- Processledaren måste återkoppla hur olika synpunkter hanteras och var i processen arbetet är.

Kursen dialog för naturvården har erbjudits alla länsstyrelser. Genom denna har de flesta länsstyrelser handläggare med kompetens om hur man kan bidra till bra samverkan.

Resurser för vidare arbete

Samverkan har hela samhället nytta av. Medel för förstudier och genomförandeprojekt kan sökas via landsbygdsprogrammet och Leader. Kommuner och regioner är många gånger villiga att samverka med länsstyrelserna och medfinansierar ofta. Länsstyrelsen kan också medfinansiera och har mycket att vinna på medverkan i projekt med andra lokala aktörer som projektägare. Det förtroende som byggs upp sparar resurser i längden.

Rådgivning är en viktig del på markägare- och bygdenivå. En rådgivare behöver kunna koppla samman ett nätverk av kompetenser för just de specifika behov en markägare eller ett projekt kan ha nytta av. Landsbygdsprogrammet har mycket att erbjuda i rådgivningsväg, vilket behöver kommuniceras ut till de aktörer i landskapet som man arbetar med.

Svårigheter och framgångsfaktorer

Utifrån erfarenheter från framgångsrika och mindre framgångsrika samverkanprojekt har vi identifierat några vanliga svårigheter samt hur dessa kan lösas.

Svårighet	Framgångsfaktor
Svårt att veta hur man ska uppnå mål	Bra kunskapsunderlag
Svårt att engagera människor	Kommunicera idén
Eldsjälar driver processen för hårt	Respektera att processen tar tid
Svårt att få till en lösning som passar många	Viktigt att angripa problemet från fler håll
Svårt att skapa förtroende hos markägare	Uppmärksamma glidningar i avsikter

EXEMPEL PÅ SAMVERKANSPROJEKT

FRAMTIDSLANDSKAPET – LÄNSSTYRELSEN I SKÅNE ARBETAR MED SAMVERKAN EXTERNT OCH INTERNT

Syftet med projektet Framtidslandskapet på Länsstyrelsen i Skåne är att öka samverkan mellan offentliga och privata intressenter kring två kluster av natur- och kulturskyddade områden. Förutom att få fler besökare är målet att få till stånd en långsiktig förvaltning och öka de närboendes kunskap om områdenas utvecklingsbara resurser. Projektet arbetar även för att tvärsektorielt samarbeta och öka kunskapen inom myndigheten.

Ett bredare perspektiv på natur- och kulturvärden

Länsstyrelsen har en viktig roll när det gäller miljöarbetet med att långsiktigt bevara och stärka värdefulla natur- och kulturmiljöer. De skyddade områdena är en resurs för hela landet och kan bidra till tillväxt, turism och landsbygdsutveckling, såväl som till rekreation, folkhälsa, integration och skolverksamhet. För den långsiktiga utvecklingen och för att uppnå full potential krävs emellertid samverkan mellan myndigheter, allmänhet och privat näring.

Projektets ambition är att de skyddade områdena ska, om det är möjligt, stimulera till bland annat ökat företagande på landsbygden. Markägare och andra närboen-

de kan uppleva att länsstyrelsen har liten förståelse för det vardagslandskap med natur- och kulturvärden som skyddas, bland annat som naturreservat. Människor i bygden har ofta inte tagit del i processen och få tillfällen till dialog har erbjudits. De skyddade områdena kan upplevas som stumma rum där det finns osäkerhet kring vad som är tillåtet. Det är stor risk att de skyddade områdena inte blir en del av bygdens utveckling och därmed på sikt tappar i värde.

Finansiering av projektet söks via landsbygdsprogrammet och medfinansiering av länsstyrelsen och aktuella kommuner.

Mer information om projektet Framtidslandskapet kan du få av projektledare Kamilla Person som nås på e-post: kamilla.persson@lansstyrelsen.se

Framtidsmetod för ökad dialog

I de utvalda områdena kommer fältvandringar att genomföras i ett första steg. Målet är att genomföra två dialognöten per område och resultatet läggs sedan in på länsstyrelsens hemsida till nytta för såväl länsstyrelsens egen personal som för allmänheten. Via samverkan i bygden gör man upp handlingsplaner för hur servicen

i området kan utvecklas, hur man kan göra det enklare för besökaren och hur man kan öka samarbetet med myndigheten. Dessutom diskuteras hur myndigheten internt kan öka samarbetet. Kommunikation internt i projektet och externt är viktiga punkter tillsammans med att ta fram indikatorer för utvärdering.

LÄNSSTYRELSEN I VÄSTERBOTTENS ARBETE MED EN LANDSKAPSSTRATEGI

Sex länsstyrelser fick 2006 i uppdrag av regeringen att utveckla regionala landskapsstrategier. Syftet var att pröva ett nytt förhållnings- och arbetssätt för att uppnå bevarande och hållbart brukande av naturresurser utifrån en helhetssyn på landskapsnivå. Tyngdpunkten skulle ligga på att utveckla nya arbetsformer.

Samverkan mellan många olika aktörer

Länsstyrelsen i Västerbottens län valde att inrikta sig på fjällfrågor och syftet med landskapsstrategin var att ta fram en ny modell för samverkan om fjällfrågor för att uppnå bevarande och hållbart nyttjande av naturresurser.

Området som valdes ut ligger i Vilhelmina kommuns nordvästra del. Stora delar av området har höga värden kopplade till friluftsliv, naturvård, rennäring och kulturmiljövård. Därmed finns flera olika intressen som ska samverka.

Initialt togs kontakt med så många lokala aktörer som möjligt, markägare (i form av byalag och samfällighetsföreningar), representanter för rennäringen, jord- och skogsbruk, besöksnäring och övrigt näringsliv, intresseföreningar, kommunen, Statens fastighetsverk och Skogsstyrelsen. Sammanlagt 40 lokala aktörer deltog sedan i varierande omfattning i verksamheten.

Foto: Per G Nordén

I början fanns en misstro till huruvida länsstyrelsen verkligen menade allvar med ambitionen att skapa ett samverkansforum. Efter hand försvann dock denna. Möjlighet skapades också för de medverkande aktörerna att få reseersättning i samband med mötena. Det bedömdes öka förutsättningarna för delaktighet, eftersom många arbetar ideellt och inte vill behöva betala för sitt engagemang.

23 möten hölls på olika teman. En idé om ett samverkansforum kläcktes i samband med mötena. Ett år efter det att arbetet kommit igång påbörjades analysen av den. En workshop anordnades då förslaget diskuterades. Därefter testades modellen vid ännu ett möte och vid ett avslutande stormöte diskuterades projektredovisningen.

Modeller för samverkan

Resultatet blev en modell för samverkansforum och en modell för samverkansprocess. Samverkansforumet består av representanter för aktörerna samt en koordinatorfunktion. Aktörerna tyckte att koordinatoren skul-

le finnas placerad på en myndighet. För att modellen ska fungera krävs också en finansiering (350 000 till 650 000 kronor per år) – både koordinators och de aktörer som deltar i samråd måste få ekonomisk ersättning. Erfarenheterna från projektet indikerar dock att de ekonomiska besparingar, som kan bli resultatet av en ökad samverkan, över samrådssituationen har inga aktörer tolkningsföreträdare, utan alla aktörer har lika värde och behandlas likvärdigt.

Modellen bedöms vara applicerbar på vilket fjällområde som helst i Sverige, och det finns inget som tyder på att samverkansmodellen inte också kan användas på andra landskapstyper.

Modellen för samverkansprocessen bygger på att någon, antingen någon inom samverkansforumet eller någon utomstående, tar initiativ till samråd. Koordinatoren väljer lämplig mötesplats, inbjuder till samråd och skickar ut handlingar i god tid. I samrådssituationen har inga aktörer tolkningsföreträdare, utan alla aktörer har lika värde och behandlas likvärdigt.

Mer information om arbetet med regionala landskapsstrategier kan ni hitta i Naturvårdsverkets rapport 5906:2008 Landskapsstrategier i sju pilotlän 2006–2007 eller på de involverade länsstyrelsernas webbplatser.

LANDSKAPSOBSERVATORIET – ETT NÄTVERK MED LANDSKAPSFOKUS

I Skåne har man under ett par års tid haft ett forum på nätet kallat landskapsobservatorium. Där har kommuner, Region Skåne, länsstyrelsen, LRF, utbildningsväsen och Leader med flera haft möjlighet att diskutera landsbygdsfrågor ur ett landskapsperspektiv där man inkluderar städer och tätorter i övrigt som del av helheten.

Samverkan för hållbart nyttjande

Syftet med Landskapsobservatorium är att påverka till ett hållbart (socialt, ekonomiskt och miljömässigt) nyttjande av landskapets resurser genom att

- öka dialogen mellan landskapets aktörer och därmed öka medvetenheten om sammanhang och konsekvenser,
- stärka förutsättningarna för en mer medveten samhällsplanering,
- förändra föreställningen om landskapet som bild till landskapet som system,
- utveckla samtalet om relationen mellan landsbygd och stad,
- lyfta fram och stärka landsbygden och det stadsnära landskapets betydelse i den fysiska planeringen,

- stärka och samla kunskapen om landskapet och de processer som driver på landskapets utveckling.

Landskapsobservatoriet observerar, iakttar och uppmärksammar utifrån den geografiska utblickspunkten Skåne. Härifrån observeras det lilla och det stora, det lokala och det globala. Forumet utforskar hur landskapet påverkas av politiska beslut, globala och lokala trender etc. och kommunicerar detta genom artiklar, filmer, intervjuer, krönikor, reportage, visualiseringar eller notiser.

Projektets finansierades initialt via landsbygdsprogrammet men den nuvarande driften bidrar de involverade aktörerna till.

Landskapsobservatorium hittar du på www.landskapsobservatorium.se och projektledaren Louise Andersson som nås på e-post: louise.e.andersson@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN I VÄSTRA GÖTALAND LÖSER FINANSIERING FÖR SAMVERKAN

Länsstyrelsen i Västra Götaland driver projektet Samverkan med syfte att stötta markägare, djurhållare, övriga landsbygdsboende, föreningsrepresentanter och företrädare för lokala myndigheter i deras ambitioner att få till stånd samverkansprojekt. Projektet ska initiera och etablera kontakter, hitta samarbetsformer och gemensamma mål samt stötta genomförandet.

Det behövs en motor för att få till stånd samverkan

En arbetsmodell hade tidigare tagits fram som gick ut på att grupper hittar gemensamma värden och sedan sätter upp mål och utarbetar åtgärder. Modellen har testats i kommuner i norra Bohuslän och Dalsland. Några anställda på länsstyrelsen i Västra Götaland ville testa modellen i större skala och på så vis kom projektet Samverkan till stånd.

Även om många olika former av samverkan kan inrymmas i projektet låg fokus på att djurhållare, av främst nötkreatur, skulle kunna få tillgång till nya marker och att markägare utan djur skulle få sina marker skötta. Trots att det är en samverkansform som gynnar båda grupperna, och dessutom ger positiva natur- och kulturvårdseffekter, kan det vara svårt att få igång samarbeten. Enligt länsstyrelsens erfarenheter är den första kontakten en känslig fas. Markägare kanske inte vill att det ska uppfattas som att han/hon har synpunkter på hur djurhållaren bedriver sin verksamhet och djurhållaren vill inte komma med förslag på att han/hon ska sköta en annans mark. Det har ofta visat sig vara mindre känsligt om en tredje part initierar kontakten. Länsstyrelsen såg här att det fanns möjligheter att med relativt små insatser göra mycket nytta.

Det praktiska arbetet för att få igång samverkan delas in i sex faser. I den första fasen – kontaktfasen – kan initiativet antingen komma från dem som vill samverka eller från länsstyrelsen. Hur arbetet utformas beror på behoven. Kontaktfasen följs av en förankrings- och

visionsfas under vilken gemensamma mål tas fram. Därefter kommer en lösningsfas då tänkbara praktiska lösningar diskuteras. I den efterföljande beslutsfasen ska alla vara överens om mål, ansvars- och arbetsfördelning. Åtgärderna genomförs slutligen under en genomförandefas. Parallellt med övriga faser löper en uppföljnings- och utvärderingsfas. Kontaktfas till beslutsfas beräknas i genomsnitt ta ett år och genomförandefasen tre år.

Projektet avslutades sommaren 2012. Länsstyrelsen har nu sökt pengar för att ta fram en verktyglåda med redskap för hur man kan jobba praktiskt med samverkan. De vill även utveckla en fältarbetsmodell för att på ett pedagogiskt sätt kunna kartlägga landskapets olika kvaliteter och möjligheter. Den bygger på GIS-skikt över produktion, turism och sociala värden samt naturvärden. Modellen ska testas på ett område och därefter ska resultaten spridas till andra.

Finansiering

Länsstyrelsen sökte finansiering från landsbygdsprogrammet och från länsstyrelsens tillväxtmedel. Budgeten för projektet var på drygt 2,6 miljoner kronor för perioden 2009-2012. I avvaktan på beslut om medel från landsbygdsprogrammet täcktes kostnaderna genom landsbygdsenhetens internbudget.

Länsstyrelsen hoppas att arbetssättet kan få stöd inom nästa landsbygdsprogramsperiod som börjar 2014. I mellanperioden har medel sökts från Skogsstyrelsen samt nationella projektmedel från Jordbruksverket. I avvaktan på beslut täcks kostnaderna via internbudgeten.

Mer information om projektet Samverkan kan du få av projektledare Lars Johansson som nås på e-post: lars.johansson@lansstyrelsen.se

TILLGÄNGLIGA STÖD

Regionala samarbetsprojekt – projektstöd via den egna länsstyrelsen (åtgärder inom miljö är begränsade så det är viktigt att kontakta länsstyrelsen för mer information).

Lokala samarbetsprojekt – leaderkontoren som finns lokalt i hela landet kan hjälpa till i processen med leaderprojekt.

Stöd inom landsbygdsprogrammet som hanteras av Skogsstyrelsen

Stöd för att öka arealen ädellövskog

Skogsägare med fastighet i Götaland eller Svealand kan få stöd för att plantera ädellövskog och för att röja eller gallra fram ädellövskog ur blandskog.

Stöd för kompetensutveckling

Det finns två olika typer av stöd, projektstöd och företagsstöd. Projektstödet är till för den som vill utbilda andra. Den som söker behöver inte själv vara verksam inom skogsbruket, däremot måste kompetensutvecklingen vara avsedd för personer som på något sätt är verksamma inom skogsbruk. Vill man utbilda sig själv eller medarbetare i sitt företag/organisation, söker man företagsstöd.

Stöd för att bevara och utveckla skogens mångfald

Syftet med stödet är att fler naturvärden, kulturmiljövärden och sociala värden i skogen ska bevaras och utvecklas.

Schablonersättningar betalas ut till följande åtgärder och med följande belopp:

- Röja/relsa/märka upp stig, vandringsled, äldre stenmur
- Stängsling av lövskog
- Återställa mindre vattendrag efter flottning
- Hamling/frihuggning av naturvärdesträd
- Skapa död ved
- Täppa igen dike
- Frihugga och rensa kulturmiljö från träd och ris
- Skapa utblick/sikthuggning
- Restaurera skoglig kulturmiljöbyggnad
- Naturvårdsbränning

Exempel på möjliga åtgärder som kan utföras med arealstöd:

- Gör den gamla kvarnmiljön synlig
- Restaurera den betespräglade utmarken
- Skapa en vacker brynmiljö
- Rensa upp vid fåbodmiljön
- Ge de gamla hagmarksträden utrymme
- Förläng livet på asparna och björkarna
- Röj fram den gamla torpmiljön
- Efterlikna branden, rädda gammeltallarna
- Ta bort gran i lövsumpskogen

Foto: Catharina Hellström Engström

Stöd inom landsbygdsprogrammet som hanteras av länsstyrelserna och Jordbruksverket

Inom landsbygdsprogrammet finns företagsstöd och projektstöd. Företagsstöd kan sökas av dem som vill starta företag på landsbygden, börja med ny verksamhet inom ett befintligt företag, göra en investering eller köpa en tjänst för att utveckla företaget eller genomgå kompetensutveckling. Projektstöd ska verka för en högre livskvalitet för dem som bor på landsbygden, bredda och stärka landsbygdens näringsliv och stärka konkurrenskraften inom den gröna näringen.

Utöver företagsstöd och projektstöd finns miljöersättningar för specifika åtgärder. Alla åtaganden gäller under en femårsperiod. Miljöersättningarna listas nedan.

Vallodling

Man kan få ersättning om man odlar slåtter-, betes- eller frövall på åkermark. Vallen måste ligga obruten i åtminstone tre vintrar. Den får bara bestå av vallgräs och vallbaljväxter. Man ska årligen låta beta eller skörda vallen och inte sprida växtskyddsmedel.

Miljöskyddsåtgärder

För att få ersättning behöver man göra en växtodlingsplan, växtnäringsbalans och markkartering. Dessutom ska man låta bestämma kväveinnehållet i flytgödseln, ha en säker påfyllnings- och rengöringsplats för sprutan, använda en funktionstestad spruta, dokumentera behovet av bekämpning vid användning av växtskyddsmedel, ha kontrollrutor samt lämna obesprutade kantzoner.

Minskat kväveläckage

I södra till mellersta Sverige kan man få ersättning för att odla fånggröda, vårbearbeta eller göra både och. Detta är åtgärder som minskar kväveläckaget från marken.

Certifierad ekologiska produktion eller kretsloppsriktad produktion

Ersättning lämnas för både växtodling och djurhållning och de omfattas av specifika villkor. Ersättningsnivåerna för certifierad ekologisk produktion är dubbelt så höga som de för kretsloppsriktad produktion.

Skyddszoner

Som skyddszon räknas en vallbesådd zon längs ett vattenområde (vattendrag, sjö, hav eller damm). Zonen måste vara minst 6 (och högst 20) meter bred. I zonen

får man odla vallgräs eller vallgräs med inblandning av vallbaljväxter (högst 10 %). Växtligheten får skördas efter den 15 juli och den får betas under hela betes-säsongen. Man får inte sprida gödselmedel eller kemiska växtskyddsmedel på skyddszonen.

Skötsel av våtmarker

Ersättningen kan bara sökas för våtmarker som anlagts eller restaurerats 2007 eller senare och våtmarken ska finnas kvar i åtminstone 20 år. Skötsel innebär att dammvallar, brunnar och övriga anläggningar ska underhållas samt igenväxningsvegetation tas bort.

Hotade husdjursraser

Man kan få ersättning när man håller djur av raser som finns med på EU:s lista över utrotningshotade svenska husdjursraser. Syftet med ersättningen är att bevara den genetiska resursen som våra husdjursraser är.

Bruna bönor på Öland

Man kan få ersättning om man odlar bruna bönor på Öland. Syftet med ersättningen är att bevara den traditionella odlingen av lokala sorter av bruna bönor på Öland.

Skötsel av betesmarker och slåtterängar

Betesmarker ska betas och slåtterängar slås varje år. Dessutom ska träd och buskar som kommit upp för att hävden varit för svag tas bort. Man får inte utföra åtgärder som kan skada natur- och kulturvärden, exempelvis gödsla och sprida kemiska växtskyddsmedel.

Natur- och kulturmiljöer i odlingslandskapet

Man kan få ersättning om man sköter värdefulla lämnings- och miljöer på åkermark eller i anslutning till åkermark. Ersättningen finns för att bevara kulturhistoriskt värdefulla jordbruksmiljöer och för att bevara biologiskt rika småbiotoper och livsmiljöer.

Dessa är:

- Linjeformade landskapselement (brukningsvägar, öppet dike, renar mellan åkerskiften samt jord- och gropvallar)
- Stenmurar, gårdsgårdar av trä och läplanteringar
- Fägator
- Punktformade landskapselement (odlingsrösen, stentippar, fornlämningslokaler, byggnadsgrunder, brunnar, källor, alléträd och solitärträd)
- Hamlade pilar som ingår i rader, hamlade träd, småvatten, åkerholmar, överloppsbyggnader och liten svårbrukad åker
- Traditionella hässjor och storhässjor i bruk

Utvald miljö

Syftet med utvald miljö är att bevara och förstärka landskapets natur-, kultur och rekreativvärden inom länen och renkötselområdet. Det är länsstyrelsen som bedömer vilka projekt eller åtgärder som behövs inom det egna länet. Därför är det inte säkert att alla ersättningar går att söka i alla områden. Länsstyrelsen beslutar också hur hög ersättningen blir.

Inom utvald miljö finns både miljöersättningar och investeringsstöd. Miljöersättningarna är:

- Särskild skötsel av fåbodbete
- Särskild höhantering på slätteräng
- Bränning
- Bete och slätter på svårtillgängliga platser
- Skötsel av landskapselement med särskilda värden
- Rövning av stigar till samevisten
- Restaurering av betesmarker och slätterängar
- Mosaikbetesmarker och andra gräsfattiga marker
- Bevarande av hotade åkerogräs
- Mångfaldsträda
- Fågelåker
- Anpassade skydds-zoner

Investeringsstöden är:

- Restaurering av betesmarker och slätterängar
- Anläggning och restaurering av våtmarker
- Specialinsatser för landskapets natur- och kulturmiljövärden
- Markförbättrande insatser i renkötselområdet
- Restaurering av överloppsbyggnader samt byggnader vid samevisten
- Återuppbyggnad av trögårdsgård i odlingslandskapet
- Restaurering och återskapande av stenmur i odlingslandskapet
- Restaurering och återskapande av alléer
- Restaurering av bevarandevärda eller svårbrukade åkermarker
- Rensning av våtmarker
- Reglerbar dränering
- Damm som samlar fosfor
- Stängsel mot rovdjur

NOKÅS

Syftet med stödet är att berika skogsmiljöer av allmänt intresse. Det kan sökas av skogsägare eller den som ska utföra åtgärderna, t ex virkesköpare, entreprenör. Stödsökande som inte är ägare måste ha skogsägarens tillstånd att få utföra åtgärderna.

Några förslag på vad stöd kan betalas ut till är:

- frihugga gamla lövträd
- skapa skogsbyn
- restaurera äldre transportleder
- naturvårdsbränning
- anlägga våtmark
- fördyrade skogsbruksåtgärder då mer hänsyn krävs

Skogsstyrelsen hanterar också ett annat stöd kopplat till ädellöv som inte ligger inom landsbygdsprogrammet.

Foto: Georg Fabricius

